

Innst. O. nr. 60

(2004-2005)

Innstilling til Odelstinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Ot.prp. nr. 44 (2004-2005)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om lov om endringer i lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyrer (valgloven)

Til Odelstinget

1. INNLEDNING

Den nye vallova vart vedteken i 2002. Kommunestyre- og fylkestingsvalet i 2003 var såleis første gong eit val vart halde etter den nye lova. Den nye vallova er mindre detaljert når det gjeld praktiske forhold enn det den gamle var.

Departementet har evaluert gjennomføringa av valet, med særleg vekt på den praktiske gjennomføringa. Det har vore viktig for departementet å få fram årsakene til eventuelle manglar eller feil ved gjennomføringa av valet. Spørsmålet er om det er regelverket som ikkje er godt nok, eller om det først og fremst er spørsmål om å hauste erfaringar og lære av eventuelle feil.

Proposisjonen inneheld forslag til endringar i vallova, der departementet meiner evalueringa og den etterfølgjande høyringsrunden har vist at det er behov for presiseringar og tillegg. Proposisjonen inneheld også ei drøfting av problemstillingar i samband med innføring av lokale bindande folkerøystingar.

Departementet gjer også nærmare greie for nokre evalueringar og utgreiingar i samband med oppmødingsvedtak som berre vart kort nemnde i høyringsnotatet.

2. OPPFØLGING AV OPPMODINGS- VEDTAK

2.1 Blindeskrift på listene

Vedtak nr. 478, 19. juni 2002:

"Stortinget ber Regjeringa om å sørge for at partiets navn på lister også fremgår i form av blindeskrift."

Departementet orienterte Stortinget i St.meld. nr. 4 (2004-2005) om resultatet av evalueringa av ordninga som skulle sikre at blinde veljarar greidde å røyste på eiga hand utan at dei måtte få hjelp frå andre.

2.2 Veljarpåverknad

Vedtak nr. 518, 16. juni 2003:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang og evaluering av ordningen med velgerpåvirkning på personvalget ved fylkestingsvalget 2003 og forutsetter at resultatet av gjennomgangen fremmes for Stortinget på egnet måte."

Departementet har evaluert ordninga med personval ved fylkestingsvalet. Konklusjonen viser at berre ni av 728 fylkestingsrepresentantar vart valde inn på personrøyster. Eller sagt på ein annan måte: 98,8 pst. av kandidatane vart valde inn på grunnlag av den rangeringa partia hadde gjort av kandidatane på listene. Effekten av personrøyster på representantutveljinga var såleis nærmast usynleg.

Slik departementet ser det, viser erfaringane frå fylkestingsvalet i 2003 at veljarane i stor grad deltok ved personvalet, men at dei endringane dei gjorde på røystesetlane, berre i svært liten grad påverka kva for personar som faktisk vart valde inn frå dei ulike listene. Ut frå desse erfaringane burde det å vedta ein tilsvarende regel for personval til Stortinget ikkje

føre til at veljarane vil få ein for stor innverknad på kandidatkåringa slik at partia får mindre å seie her. Men slik departementet ser det, blir avvegingane ikkje heilt dei same ved stortingsval som ved fylkestingsval. Det er fordi talet på kandidatar som blir valde frå kvar valkrins, er mykje lågare ved stortingsval enn ved fylkestingsval. Departementet går ut frå - på bakgrunn av det som er nemnt over - at det ikkje er aktuelt med ei ny vurdering av spørsmålet om endringar i personvalreglane ved stortingsval.

2.3 Behandling av klager ved stortingsval

Vedtak nr. 519, 16. juni 2003:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering av alternative løsninger når det gjelder hvilken instans som skal gis myndighet til å ta stilling til klagesaker før valget og før det nye Stortinget avgjør klagen med endelig verkning, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte."

Departementet fremma 28. mai 2004 ei eiga stortingsmelding om klager ved stortingsval (St.meld. nr. 40 (2003-2004) Oppfølging av anmodningsvedtak nr. 519 (2002-2003) - klager ved stortingsvalg). Lovforslaget til departementet framgår av proposisjonen.

2.4 Lokale folkerøystingar

Vedtak nr. 520, 16. juni 2003:

"Stortinget ber Regjeringen utrede problemstillinger knyttet til lokale folkeavstemninger. Utredningen skal både omfatte prinsipielle konsekvenser av bindende folkeavstemninger, og belyse hvilke virkninger en modell der et bestemt antall innbyggere i en kommune kan kreve en sak opp til folkeavstemning, kan ha for lokaldemokratiet.

Stortinget ber Regjeringen på egnet måte legge fram resultatet av utredningen."

Departementet gjer i proposisjonen greie for forholdet til grunnlova og til kommunelova, bruken av lokale folkerøystingar, samt regelverket om lokale folkerøystingar i Danmark og Sverige.

I 2003 fekk kommunelova ein ny regel om innbyggjarinitiativ. Gjennom denne ordninga får innbyggjarane rett til å setje saker på dagsordenen i kommunen, og dei kan også be kommunestyret om å leggje eit spørsmål ut til folkerøysting.

Departementet meiner det derfor er grunn til å sjå korleis denne ordninga påverkar lokaldemokratiet på litt lengre sikt, før det blir vurdert å innføre ein ny regel om bindande lokale folkerøystingar på bakgrunn av eit initiativ utanom kommunestyret.

Kommunal- og regionaldepartementet rår ifrå ein heimel til å gjennomføre bindande folkerøystingar på lokalt nivå. Slik departementet ser det, fungerer ordninga i dag med rådgivande folkerøystingar tilfredsstillande og gir kommunane den fleksibiliteten dei

treng for å gjennomføre folkerøystingar etter behov og ønske når det er aktuelt. Departementet finn det derfor heller ikkje formålstenleg å føreslå ei lovregulering av rådgivande folkerøystingar.

2.4.1 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Kjell Engbretsen og Jørgen Kosmo, fra Høyre, André Oktay Dahl og Martin Engeset, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og Henrik Rød, fra Sosialistisk Venstreparti, Siri Hall Arnøy og lederen Ågot Valle, og fra Kristelig Folkeparti, Modulf Aukan, viser til den foretatte evaluering av den praktiske gjennomføringen av kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2003 og har merket seg at den bare i liten grad har avdekket behov for justeringer av loven.

Komiteen har registrert Regjeringens kommentarer til oppfølgingen av anmodningsvedtak nr. 478, av 19. juni 2002 hvor Stortinget ba Regjeringen om å sørge for at partiets navn på lister også fremgår i form av blindeskrift, og viser til sine merknader i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 4 (2004-2005).

I tilknytning til den nye valgloven ble det innført en ordning ved valg til fylkesting hvor velgerne skulle gis mulighet for å påvirke personvalget. Det var forutsatt at Regjeringen skulle foreta en gjennomgang og evaluering av ordningen med velgerpåvirkning ved fylkestingsvalget 2003 og fremme resultatet for Stortinget.

Komiteen har merket seg at den foreløpige evalueringen er basert på tre hovedspørsmål, nemlig hvem som var kandidater og hvor de var plassert på listene, hvilke kandidater som fikk personstemmer, og hvorledes personvalgordningen har påvirket hvilke kandidater som ble valgt.

Komiteen konstaterer at 23 pst. av velgerne benyttet seg av retten til å endre på stemmeseddelen ved valget til fylkesting. Andelen velgere som foretok endringer, lå følgelig bare litt under det som er vanlig ved valg til kommunestyre og må sies å være høyt tatt i betraktning at det var første gang en slik mulighet forelå.

Komiteen har imidlertid merket seg at de endringer velgerne foretok på stemmesedlene bare i liten utstrekning påvirket hvilke personer som faktisk ble valgt inn fra de ulike listene. Bare 9 av totalt 728 fylkestingsrepresentanter ble valgt inn som følge av personstemmer.

Komiteen konstaterer en skjev kjønnsfordeling både på listene og blant de valgte representanter og vararepresentanter. 43 pst. av de valgte til fylkesting er kvinner. Det er betydelige forskjeller mellom

partiene. Høyest kvinneandel har Venstre med 52 pst., mens andelen kvinner i Fremskrittspartiet utgjør 28 pst.

Komiteen anser resultatene av den foreløpige evalueringen av ordningen med personstemmer ved valg til fylkesting for å være interessante og imøteser den endelige rapporten. På grunn av den korte tiden fram til stortingsvalget hvor de fleste nominasjoner nå er gjennomført, og siden man foreløpig har begrenset erfaring med personstemmer ved fylkestingsvalg, vil komiteen anbefale at Stortinget utsetter behandlingen av en ordning med personstemmer ved valg til storting til etter fylkestingsvalget i 2007. Stortinget vil da ha et bedre grunnlag å treffe beslutning på.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Regjeringens opprinnelige forslag der det ble lagt opp til innføring av en viss grad av personstemmer også ved Stortingsvalg.

Disse medlemmer mener det er viktig at velgerne også har en viss innflytelse på hvem som velges inn for de ulike partiene også i stortingsvalg og viser til sine merknader til dette punktet i Innst. O. nr. 102 (2002 - 2003):

"Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at forslaget om åpning for personvalg også ved stortingsvalg har sin bakgrunn i at dette er en vel innarbeidet ordning for kommunevalg og her anses som en demokratisk selvfølge av velgerne. Hensynet til ensartethet gjorde at Stortinget i 2002 vedtok at det skulle innføres personvalg også ved avviklingen av fylkestingsvalg. Disse medlemmer finner det på bakgrunn av dette naturlig at velgerne gis tilsvarende økt innflytelse også ved stortingsvalg. Disse medlemmer antar at det for velgerne vil virke forvirrende og noe underlig dersom de ikke gis tilsvarende muligheter til å påvirke personvalget her som ved andre valg. Disse medlemmer er av den oppfatning at en 8 pst. sperregrense for å påvirke personvalget er en relativt høy terskel. Disse medlemmer viser til at det kan stilles spørsmål ved i hvilken grad de politiske partiers nominasjonsprosesser kan regnes som mer demokratiske enn at over 8 pst. av et partis velgere ønsker en annen rekkefølge enn den partienes nominasjonsmøter har foreslått.

Disse medlemmer viser for øvrig til Valglovutvalget og Regjeringens vurderinger og anbefalinger om personvalg, jf. punkt 2.1 ovenfor, og slutter seg til Regjeringens forslag når det gjelder velgerinnflytelse på personvalget."

Disse medlemmer vil likevel støtte de forslag som foreligger om en bredere evaluering av en slik ordning.

Komiteen har merket seg at Regjeringen har fulgt opp Stortingets vedtak om å gjøre Riksvalgstyret til klageinstans ved klager i tilknytning til stor-

tingsvalg for klager som ikke gjelder stemmerett eller retten til å avgi stemme, jf. forslag til ny § 13-1 fjerde ledd.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, har registrert at det er fremlagt en vurdering av problemstillinger knyttet til lokale folkeavstemninger. På bakgrunn av at ordningen med initiativrett for innbyggere i kommunelovens § 39a bare har vært gjeldende siden 2003, men likevel har vært benyttet ved flere anledninger, finner flertallet grunn til å anta at bestemmelsen dekker innbyggernes behov for å kunne sette saker på dagsordenen eller kreve saker lagt fram for folkeavstemning.

Flertallet deler på denne bakgrunn departementets vurdering av at det på det nåværende tidspunkt ikke er aktuelt å føre inn en egen hjemmel i valgloven om bindende folkeavstemninger på lokalt nivå.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Innst. O. nr. 102 (2002-2003) der det blant annet sies følgende om bindende folkeavstemninger:

"Spørsmålet om lovfesting av regler for gjennomføring av lokale folkeavstemninger var et sentralt spørsmål for Valglovutvalget. Departementet er i utgangspunktet positiv til at kommunene og fylkeskommunene bruker lokale folkeavstemninger når de selv finner dette hensiktsmessig. Dagens lovgivning er ikke til hinder for dette. Kommunene og fylkeskommunene kan imidlertid ikke avholde rettslig bindende avstemninger. Det er noe uklart for departementet om utvalget ønsker å åpne for dette. Departementet finner det i denne sammenheng nyttig å skille mellom «politisk bindende» og «formelt bindende». Formelt bindende lokale folkeavstemninger representerer noe helt nytt i vårt representative demokrati. Å overdra myndighet til folkeavstemning reiser en rekke prinsipielle problemstillinger. For kommunene og fylkeskommunene vil det etter departementets syn kunne virke hemmende på bruken av rådgivende folkeavstemninger dersom det fastsettes bindende regler for gjennomføringen. Departementet kan ikke se noe reelt behov for statlige regler om lokale folkeavstemninger og fremmer derfor ikke noe forslag om dette."

Disse medlemmer støtter bruk av rådgivende folkeavstemninger der kommunestyret fatter vedtak om dette, men vil på prinsipielt grunnlag gå imot bindende folkeavstemninger.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil komme tilbake til spørsmålet om å gi en viss andel av innbyggerne rett til å kreve folkeavstemning om et spørsmål når Lokaldemokratikommisjonens innstilling foreligger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at lokale folkeavstemninger må bli benyttet i større grad enn i dag, og at de lokale folkevalgte bør benytte folkeavstemningsinstituttet til å innhente folkets råd i viktige saker som det er stor debatt om lokalt. Når en folkeavstemning er avholdt, har de folkevalgte innhentet folkets råd om en sak, og disse medlemmer tar det derfor som en selvfølge at de folkevalgte følger opp hva et flertall i folkeavstemningen har vedtatt.

Når det gjelder forslag til endringer i lovteksten, viser komiteen til merknader i tilknytning til de enkelte paragrafer.

3. EVALUERING AV VALET I 2003

3.1 Statistikk

Førehandsrøystingar

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalet i 2003 var det om lag 249 000 personar som røysta på førehand. Dette utgjorde 12,0 pst. av dei som røysta. Ved lokalvalet i 1999 røysta om lag 332 000 (15,6 pst.) på førehand og ved lokalvalet i 1995 rundt 179 000 (8,3 pst.). Postrøystegivinga vart i høve til deltakinga ein suksess da ho vart innført. Førehandsrøystegivinga på Posten vart avvikla da den nye vallova vart vedteken. Bakgrunnen var at talet på postkontor vart sterkt redusert.

Når ein derfor skal vurdere oppslutninga om førehandsrøystegivinga ved valet i 2003, er det meir naturleg å samanlikne med oppslutninga ved valet i 1995. Både mengda og prosentdelen av førehandsrøyster var vesentleg høgare ved valet i 2003 enn ved valet i 1995, altså førre gongen kommunane hadde ansvaret for førehandsrøystegivinga. Dette tyder på at kommunane generelt har greidd å leggje til rette denne røystegivinga på ein god måte.

Forkastingar

Heile regelverket for godkjenning og forkasting av røystegivingar og røystesetlar vart gjennomgått i Ot.prp. nr. 45 (2001-2002) om forslag til ny vallov. Svært mange av dei tidlegare forkastingsreglane i lova vart oppheva. Regelverket vart mykje forenkla og lettare å praktisere.

Tilbakemeldingar frå kommunar og fylke tyder på at målsetjinga til departementet med endra regelverk har slått til.

3.2 Prinsipielle vurderingar av behov for endringar i regelverket

Det er viktig at valordninga er mest mogleg stabil, både i høve til kvar veljar og alle dei mange valmedarbeidarane som skal stå for gjennomføringa av valet. Derfor meiner departementet at det må liggje ei

streng vurdering til grunn når ein skal ta stilling til om regelverket bør reviderast på visse område.

Ved den nye vallova vart det innført til dels vesentlege endringar på ein del område. Særleg gjeld dette endring i reglar for personval, fjerning av røystesetelkonvolutt, endring av tidspunkt for avslutning av røystegiving på valdagen, endring av tid og stad for røystegiving på førehand osv.

Det at både veljarane og dei valansvarlege vil ha lært mykje av valet i 2003, saman med fokus på informasjon og rettleiing også i framtida, meiner departementet vil vere den beste løysinga for å hindre at dei same feila kjem att ved valet i 2005 og seinare val.

3.3 Omtale av problemstillingar som er vurderte i proposisjonen, men der det ikkje er foreslått endringar i regelverket

Valdeltaking

Det har dei siste åra vorte lansert og gjennomført mange forsøk der ein del av grunngivinga for forsøka har vore ein hypotese om at dette kunne vere tiltak som ville føre til høgare valdeltaking. Dette handlar om direkteval av ordførar, elektronisk røystegiving og eigen valdag. Evalueringa av desse forsøka underbyggjer likevel ikkje ein slik hypotese. Etter det departementet meiner, byggjer dette opp om utsegna til vallovutvalet om at valdeltakinga er eit komplekst samansett fenomen.

Regjeringa peikte i mars 2004 ut ein lokaldemokratikommisjon. Denne kommisjonen fekk i oppdrag mellom anna å gjere greie for utviklinga i valdeltakinga, finne moglege forklaringar på kvifor færre innbyggjarar røystar, og foreslå tiltak for å styrkje valdeltakinga på kortare og lengre sikt. Departementet meiner at ein bør vente på tilrådingane frå kommisjonen før ein eventuelt foreslår lovendringar på dette området.

Informasjon til veljarar og valfunksjonærar

Evalueringa viste vidare at veljarane generelt vurderte sin eigen kunnskap om valordninga som svært god. Nærmare 90 pst. syntest sjølv dei visste nok om kvar, når og korleis dei skal røyste. Eit litt lågare prosenttal meinte dei visste nok om korleis dei skal gjere rettingar på røystesetlane (64 pst.).

Det er til dels store skilnader mellom kommunane i kor mange feil som er gjorde av veljarane eller valfunksjonærane. Det ligg nær å tru at skilnadene kommunane imellom i stor grad kan forklarast med kor godt dei har greidd å gi veljarane relevant informasjon i sjølve vallokalet om korleis dei skal gå fram for å røyste. Opplæring av valfunksjonærane og røystestyra kan vere ein annan faktor.

Departementet vil i sin informasjon til kommunane føre det neste valet understreke kor viktig det er

å gi slik informasjon, og komme med døme på korleis dei kan gi slik informasjon. I tillegg vil departementet i sin generelle informasjon til veljarane leggje stor vekt på korleis sjølve røystegivinga skal gjennomførast.

Hemmeleg val

Det var vallovutvalet som foreslo at røystesetelkonvoluttten vart avskaffa ved røystegiving på valdagen. Utvalet kom med forslag om at veljaren i staden skulle brette saman røystesetelen i røysteavlukket, slik at ingen andre kunne sjå kva vedkommande hadde røysta, og deretter gå til urna. Der skulle røystesetelen stemplast av røystemottakaren før setelen vart lagd i urna av veljaren.

Departementet meiner det er grunn til å understreke at det ikkje er nokon motstrid mellom hemmelege val og konvolutfrie val. Det er også mange andre land som ikkje nyttar røystesetelkonvolutt. Visse føresetnader må likevel vere til stades, noko som også vallovutvalet gav uttrykk for.

Utforming av røystesetlane

Det følgjer av valforskrifta § 19 andre ledd at dei røystesetlane som skal nyttast på valtinget, skal produsert på ein slik måte at det ikkje er mogleg å sjå kva veljarane har røysta etter at røystesetelen er bretta saman. I dei få tilfella der røystesetlane ikkje godt nok oppfylte kravet til å vere ugjennomsiktige, ser departementet det slik at det ikkje var regelverket som var mangelfullt, men kommunane som ikkje passa godt nok på da røystesetlane vart produserte. Det er ikkje grunn til å tru at praktiseringa av reglane vil bli annleis ved at ein tek inn meir detaljerte reglar om produksjonen av røystesetlar i forskrift framfor å ha dei i rettleiinga til forskrifta slik ho lyder i dag. Regelen er dessutan heilt ny, og ein bør ikkje gripe til unødvendig detaljerte reglar før kommunane har fått høve til å tilpasse seg reglane. På bakgrunn av dette meiner departementet at regelverket inneheld dei nødvendige krava om korleis røystesetlar skal produsert.

Bretting av røystesetlane

Departementet har tiltru til at dei fleste veljarane no har fått med seg at dei skal brette røystesetelen. Røystegivinga bør derfor gå betre i 2005 enn ved valet i 2003. Det er også grunn til å tru at dersom regelverket blir endra enda ein gong, vil dette gjere folk meir forvirra. Det er likevel grunn til framleis å ha fokus på informasjon om den praktiske gjennomføringa av sjølve valhandlinga. Departementet vil følgje opp dette i informasjonsarbeidet sitt.

Røysteavlukka

Erfaringa til departementet er at kommunane generelt legg til rette røystegivinga på dette feltet på ein fullt ut tilfredsstillande måte. Men med fleire tusen vallokale og enda fleire tusen røysteavlukke er det likevel ikkje til å unngå at ein del valavlukke ikkje blir plasserte på den beste måten. Det er ikkje noko som tilseier at plasseringa av avlukka vil bli betre - i dei få tilfella der dette har vore eit problem - dersom det er reglar i lov eller forskrift framfor i rettleiingsmaterieil til kommunane.

Røystegiving i vallokalet

Valreglane vart endra på mange område føre valet i 2003. Men det var vanskeleg for dei valansvarlege nøyaktig å finne ut korleis dette ville påverke tidsbruken i røstelokalet. Årsakene til at det somme stader vart kø i vallokala, var fleire. Innføringa av nye prosedyrar i vallokala, gjorde nok at ein del veljarar vart usikre på framgangsmåten, noko som førte til at røystegivinga tok litt lengre tid. Det same galdt truleg også for ein del valfunksjonærar. Samstundes deltok mange fleire veljarar i personvalet ved valet i 2003 enn ved tidlegare val. I tillegg stengde vallokala somme stader tidlegare enn ved førre val.

Slik departementet ser det, er det grunn til å tru at både veljarane og valmedarbeidarane vil ha tilpassa seg prosedyrane for korleis røystegivinga skal vere i vallokalet ved neste val. Dette tilseier at ein i 2005 ikkje vil få dei problema med kø som ein hadde somme stader i 2003. På bakgrunn av trua på at veljarane og valmedarbeidarane neste val vil klare å tilpasse seg det nye regelverket, meiner departementet det er grunn til å halde fast ved dei vurderingane om opningstider som vart gjorde i odelstingsproposisjonen.

Blanke røyster

Det går ikkje direkte fram av vallova at det er mogleg å røyste blankt. Men valforskrifta har i § 20 ein regel om plikt for fylkesvalstyret og valstyret til å produsere blanke røystesetlar i det same formatet og med den same utforminga som ordinære setlar. Det er såleis ikkje tvil om at retten til å røyste blankt må ligge implisitt. Kravet til same utforming og format er sett av omsyn til at det ikkje skal vere råd å skilje blanke røystesetlar frå andre røystesetlar når desse er bretta.

Departementet meiner ein må sjå på blanke røyster som ei form for meningsytring, og at dei dermed bør skiljast frå andre forkasta røyster. Departementet vil derfor foreslå at blanke røyster blir skilde ut i ein eigen kategori, som skil seg frå både ordinært forkasta og godkjende røyster.

3.4 Anna evaluering

Forsøk med elektronisk røystegiving

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalet i 2003 vart det gjennomført forsøk med elektronisk røystegiving i Oppdal, Bykle og Larvik kommunar. I tillegg vart den same teknologien nytta ved val til Longyearbyen lokalstyre. Evalueringa viser at forsøket var ein suksess med omsyn til kor brukarvennlege systema var. Både veljarane og valmedarbeidarane i kommunane var samde om at den løysinga ein valde, var svært enkel å bruke.

Når det gjeld valdeltaking, viser rapporten til at det ikkje er godt nok erfaringsgrunnlag til å konkludere med at det vil bli høgare valdeltaking med å innføre elektroniske løysingar. I forsøka vart valmaskinane nytta i sjølve røystelokala og gjorde såleis ikkje valet lettare tilgjengeleg for folk.

På bakgrunn av mellom anna tilrådingane i denne evalueringsrapporten, sette departementet sommaren 2004 ned ei arbeidsgruppe som på prinsipielt grunnlag skal vurdere om elektronisk røystegiving bør innførast i Noreg og eventuelt i kva slags form.

Forsøk med direkteval av ordførar

Ved kommunestyrevalet i 1999 vart det for første gong i Noreg gjort forsøk med direkteval av ordførar i 20 kommunar. Sjølv om ikkje målsetjinga om høgare valdeltaking vart nådd, var det likevel mange interessante og spennande verknader av forsøket. Dette gjorde det ønskeleg å prøve ut ordninga også i valperioden 2003-2007.

Med bakgrunn i dette inviterte departementet alle kommunane til ein ny runde med forsøk for perioden 2003-2007. Det var stor oppslutning om forsøket med om lag 90 kommunar som søkte om å få vere med. Dei fleste av kommunane frå den førre forsøksperioden vart med vidare i tillegg til ein del nye, først og fremst større kommunar. Forsøket vart såleis utvida frå 20 kommunar i den førre valperioden til 37 no. Etter valet fekk vi 34 direktevalde ordførarar. I tre kommunar vart ordføraren likevel vald av kommunestyret som følgje av forsøksmodellane i desse kommunane.

I den inneverande forsøksperioden vart også kommunane inviterte til å prøve ut ei ordning med utvida avgjerdsrett for ordføraren. Dette vil gjere sitt til å synleggjere ordførarrolla enda meir. Innanfor det systemet vi har i dag, har ordføraren lita formell avgjerdsrett, men vil med prøveordninga meir vere ein leiar som også kan ta avgjerder i visse situasjonar. Det er i dag åtte ordførarar som har utvida avgjerdsrett som ein del av forsøket.

Departementet vil i 2006 komme tilbake til Stortinget med forslag om generell rett til direkteval av

ordførar, slik at nye reglar eventuelt kan ta til å gjelde ved kommunestyre- og fylkestingsvalet i 2007.

4. OMTALE AV FORSLAG TIL ENDRINGAR I VALLOVA

4.1 Registrerte politiske parti

Etter vallova § 5-2 andre ledd bokstav b er det ein føresetnad for registrering av eit politisk parti i Partiregisteret at partiet melder frå om kva personar som er medlemmer av hovudstyret i partiet med rett til å representere partiet sentralt i saker etter vallova. Det sentrale målet har vore at ikkje berre partinamnet, men også opplysningar om kven som har rett til å disponere over partinamnet, nemleg hovudstyret i partiet, skal stå i Partiregisteret. I Ot.prp. nr. 45 (2001-2002) er det understreka at dette organet ikkje er pålagt andre oppgåver enn å opptre på vegner av partiet i saker etter vallova. Av omsyn til det å ha ryddige forhold før listeforslaga skal leverast inn 31. mars i valåret, er det fastsett at partia må melde frå om endringar i personsamansetjinga i hovudstyret i partiet innan 2. januar i valåret.

I samband med utarbeidinga av ny vallov var departementet i dialog med Brønnøysundregistra, som ønskte at Partiregisteret skulle knytast opp mot Einingsregisteret for å få til ein eintydig identifikasjon av juridiske personar. Det vart derfor lagt ned som ein føresetnad at partiet - før det vart registrert i Partiregisteret - skulle registrerast i Einingsregisteret og få tildelt eit eige organisasjonsnummer. For at systemet skulle vere enkelt og for å leggje til rette for mest mogleg gjenbruk av opplysningar, var det i vallova § 5-5 andre ledd dessutan ein føresetnad at opplysningar om kven som sit i hovudstyret i eit registrert politisk parti, også skulle registrerast i Einingsregisteret. Det vart lagt til grunn at hovudstyret skulle registrerast som "styret" i eininga i tråd med einingsregisterlova § 6 første ledd bokstav c.

I ettertid har det vist seg at ei slik samkøyring likevel ikkje var formålstenleg. Årsaka er at omgrepet "styre" slik det er tolka i samanslutningsretten og einingsregisterlova, ikkje kan ha det same meiningsinnhaldet som omgrepet "hovudstyre" etter vallova.

For å gjere det tydeleg at hovudstyret etter vallova ikkje er noko anna enn eit organ som skal stå for kontakten mellom styresmaktene og partiet sentralt, foreslår departementet å endre vallova § 5-5 andre ledd slik at tilvisinga til Einingsregisteret blir erstatta med ei tilvising til Partiregisteret.

Departementet meiner også at nemninga "hovudstyre" bør endrast og at "Partiregisterutvalget" vil vere ei presis nemning på organet. Det blir derfor fremma forslag om endringar i tråd med dette i vallova § 5-2 andre ledd bokstavane b og c og § 5-5 andre ledd.

4.1.1 Komiteens merknader

Det er naturlig at partiets utøvende organ representerer partiet sentralt i saker etter valgloven. Navnet på partiets utøvende organ er det opp til partiet selv å bestemme.

Komiteen foreslår på denne bakgrunn at "hovedstyre" i valglovens § 5-2 annet ledd bokstav b og c, og § 5-5 annet ledd, endres til partiets utøvende organ.

Komiteen deler departementets vurdering av at Enhetsregisteret bør erstattes med Partiregisteret og støtter forslaget til endring på dette punkt i § 5-5 annet ledd:

"§ 5-5 annet ledd skal lyde:

(2) Partiene skal innen 2. januar i valgåret sende inn oppdaterte opplysninger eller bekreftelse på de opplysninger som er registrert i *Partiregisteret*, om hvem som er medlemmer i partiets *utøvende organ* med virkning for valget. Registreringsmyndigheten skal i god tid innen fristen informere partiene om de opplysninger som er registrert i *Partiregisteret*."

4.2 Røyster frå veljarar med sjeleleg svekking eller nedsett medvit

Vallova gir i § 9-5 femte ledd reglar for korleis røyster frå veljarar som røystestyret meiner lir av alvorleg sjeleleg svekking eller nedsett medvit, skal handterast. Slike veljarar skal på valdagen ikkje leggjast i urna, men i ein røystesetelkonvolutt. Valstyret skal vurdere røystegivingane. Verken Grunnlova eller vallova seier noko om kva som skal vere grunnlag for forkasting av slike røyster.

Vallovutvalet gav i NOU 2001: 3 uttrykk for at det ikkje burde gjelde spesialreglar for veljarar som nokså opplagt lir av alvorleg sjeleleg svekking eller nedsett medvit. Det vart uttalt at slike reglar er uheldige reint prinsipielt og ut frå eit rettstryggleikssynspunkt. Departementet slutta seg i Ot.prp. nr. 45 (2001-2002) til forslaget frå vallovutvalet. På bakgrunn av den klare innstillinga frå vallovutvalet, høringsrunden og det faktum at det låg føre eit grunnlovsforslag om å oppheve Grunnlova § 50 tredje ledd, gjorde departementet ikkje nærmare greie for kvifor regelen burde opphevast.

Imidlertid vedtok Stortinget 26. mai 2003 i samband med behandlinga av grunnlovsforslag fremma i Dokument nr. 12:7 (1999-2000) å vidareføre regelen i Grunnlova § 50 tredje ledd om at det kan fastsetjast særskilde reglar for røysterett for personar som lir av alvorleg sjeleleg svekking eller nedsett medvit. Dette vart følgt opp ved at slike reglar vart tekne inn i vallova § 9-5 ved eit nytt femte ledd.

Departementet stiller på denne bakgrunn spørsmål ved om alle relevante forhold var godt nok klarlagde før Stortinget gjorde vedtak om å føre vidare regelen om særskild behandling av røyster frå veljarar som nokså opplagt lir av sjeleleg svekking eller nedsett medvit.

Sjølvsagt om det ikkje kjem til uttrykk i lova, må grunngevinga for å ha reglar av denne typen vere at ein ønskjer å hindre at personar som ikkje har ei normal forståing av kva valet går ut på, får høve til å gi ei gyldig røyst. Men det er svært vanskeleg å lage reglar som i praksis gjer det mogleg å identifisere desse veljarane.

Sjølvsagt om dei norske reglane formelt ikkje tek røysteretten frå veljarar som lir av alvorleg sjeleleg svekking eller nedsett medvit, er det dette som reelt skjer.

På bakgrunn av dette meiner departementet at dei beste grunnane talar for å oppheve reglane om særskild behandling av røyster frå veljarar som ein rekner med lir av alvorleg sjeleleg svekking eller nedsett medvit. Ein foreslår derfor at vallova § 9-5 femte ledd blir oppheva.

4.2.1 Komiteens merknader

Komiteen er enig med departementet i at valglovens bestemmelser i § 9-5 femte ledd om behandling av stemmer fra velgere som en antar lider av alvorlige sjelelig svekkelse eller nedsatt bevissthet, oppheves.

4.3 Assistert røystegiving

Vallova § 9-5 sjette ledd fastset at

"Velger som har behov for det, kan selv be stemmestyret om å få nødvendig hjelp ved stemmegivningen. Velgeren peker selv ut en hjelper blant de personer som er tilstede i valglokalet. Stemmestyret skal gjøre hjelperen oppmerksom på at vedkommende har taushetsplikt."

Sjølvsagt om det er slått fast i lova at veljarar som har behov for hjelp, sjølv skal peike ut hjelparen, har det i ein del tilfelle vist seg vanskeleg for røystestyret (eller mottakaren av førehandsrøyster) å vurdere om veljaren faktisk ønskjer assistanse av ein hjelper. Særleg gjeld dette dersom veljaren har språkproblem. Det kan vere situasjonar der ein meir språkkunnig familiemedlem insisterer på å vere med veljaren inn i avlukket, utan at det er mogleg for røystestyret å kontrollere om det verkeleg er det veljaren ønskjer. Slike situasjonar vil opne for at hjelparen kan utsetje veljaren for utilbørleg påverknad, slik at det ikkje blir valet til veljaren som kjem til uttrykk gjennom røystesetelen, men det hjelparen røystar på.

Utgangspunktet når ein skal røyste, er at røystegivinga skal skje i einarom og utan at andre ser kva

ein røystar. Vallovgivinga inneheld derfor krav om at røystegivinga skal leggjast slik til rette at også veljarar med ulike typar funksjonshemmingar (til dømes blinde) skal kunne røyste på eiga hand. Det er likevel ikkje alle veljarar som greier å utnytte desse ordningane. For veljarar som må ha hjelp til å røyste, må det lagast ordningar som gjer at også denne gruppa av veljarar får høve til å delta i valet.

Slik departementet ser det, bør det alltid vere ein hjelpar frå dei valansvarlege til stades ved assistert røystegiving. Dette er den einaste måten ein kan sikre at veljarane ikkje blir utsette for utilbørleg påverknad frå den utpeikte hjelparen.

Departementet foreslår endringar i reglane for assistert røystegiving (jamfør §§ 8-4 første ledd og 9-5 nytt femte ledd), slik at det alltid skal vere ein representant frå dei som står for valet (røystemottakar, valfunksjonær eller røystestyremedlem), som gir assistanse til ein veljar med behov for hjelp. Veljarar med alvorleg psykisk eller fysisk funksjonshemming kan likevel peike ut ein *ekstrahjelpar* etter eige ønske.

4.3.1 Komiteens merknader

Komiteen vil understreke viktigheten av at valghandlinger skjer i enerom og uten mulighet for utenforstående til å påvirke selve valghandlingen. Komiteen deler derfor departementets vurdering av at velgere som trenger bistand til å stemme på grunn av psykisk eller fysisk funksjonshemming eller språkproblemer, som hovedregel skal få hjelp av stemmemottaker i forbindelse med forhåndsstemmegiving eller medlemmer av stemmestyret under det ordinære valget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, deler oppfatningen av at det i områder med store innslag av ikke-norskspråklige velgere, vil være formålstjenlig å benytte valgmedarbeidere med samme språklige bakgrunn som velgerne i kretsen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det er tilstrekkelig at valgmedarbeiderne snakker norsk, da det er norsk som er det offisielle språket i Norge. Det må forutsettes at velgere som er bosatt i Norge, som har stemmerett og som velger å delta i landets demokratiske handlinger, behersker landets offisielle språk. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at valgmedarbeidere kun skal benytte norsk som språk i valglokalene.

Komiteen støtter de foreliggende forslag til ny § 8-4 første ledd og § 9-5 femte ledd.

4.4 Valtingsrøystegivinga - avslutning av røystegivinga i vallokalet

Vallova § 9-7 inneheld reglar om avslutning av røystegivinga på valtinget. Paragrafen lyder slik:

"Stemmelokalet stenges på det tidspunkt som er fastsatt. De velgere som da er til stede i valglokalet skal få avgi stemme."

Departementet meiner at alle som kjem til eit vallokale innanfor den fastsette opningstida, bør få høve til å røyste sjølv om dei skulle stå i kø utanfor røystelokalet når det skal stengjast. Det bør vere eit vilkår at ein har møtt fram til lokalet innanfor opningstida. Ein foreslår derfor at lova § 9-7 andre punktum blir formulert annleis i tråd med dette.

Departementet meiner at det ikkje er nødvendig å fastsetje i lova eller i valforskrifta korleis røystestyra skal gå fram for å sikre seg at ingen som kjem etter den fastsette tida for stenging av vallokalet, får røyste. Dette bør røystestyra kunne ordne utan at dei har ein formell regel å halde seg til.

4.4.1 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at forslaget innebærer en kodifisering av gjeldende rett. Velgere som er kommet til valglokalet før stengetid skal få stemme, også de som står i kø utenfor.

Komiteen ser behovet for en slik presisering og støtter forslaget.

4.5 Ikkje-valbare kandidatar og utrekning av listerøyster

Ved kommunestyreval kan veljarane gi personrøyster til kandidatar som er oppførte på andre vallister, jamfør § 7-2 tredje ledd. Regelen kom inn i lova i samband med stortingsbehandlingen av lovforslaget til ny vallov. I medhald av § 10-6 tredje ledd skal valstyret ved den endelege oppteljinga av røystesettlar og utrekninga av listerøystetal registrere rettingane veljarane har gjort. Listerøystetalet blir brukt ved utrekning av mandatfordelinga i kommunestyret. Men det er ikkje presisert i lova at ein ved denne utrekninga må sjå bort frå kandidatar som ikkje er valbare, slik det i § 11-12 andre ledd er presisert når det gjeld kandidatføringa ved kommunestyreval.

Departementet har på bakgrunn av høringsrunden komme til at det vil vere betre å regulere dette spørsmålet i vallova § 7-2 tredje ledd. Departementet foreslår at § 7-2 tredje ledd siste punkt får denne ordlyden:

"Når velgeren gir personstemme til *valgbare* kandidater på andre lister, overføres et tilsvarende antall listestemmer til den eller de listene disse kandidatene står oppført på."

Denne omformuleringa inneber likevel inga endring av realitetane i høve til forslaget i høyringsnotatet.

4.5.1 Komiteens merknader

Komiteen viser til at den foreslåtte endring innebærer en presisering av at personstemmer til ikkevalgbare kandidater på andre lister ikke vil bli talt med ved kandidat kåringen. Komiteen støtter forslaget.

4.6 Fordelinga av mandata på valdistrikta ved stortingsval

Vallova § 11-3 regulerer framgangsmåten når stortingsmandata skal fordelast på valdistrikta. Alle mandat skal fordelast av departementet kvart åttande år. Mandata blir fordelte ved at ein finn fordelingsstalet for kvart valdistrikt. Dette er kor mange innbyggjarar det var i valdistriktet ved nest siste årsskifte før det aktuelle stortingsvalet, pluss kor mange kvadratkilometer det er i valdistriktet multiplisert med 1,8.

Fordelingstalet for kvart valdistrikt blir dividert med 1 - 3 - 5 - 7 osv. Dei kvotientane ein då får, blir nummererte fortløpande, og representantplassane blir fordelte på valdistrikta på grunnlag av kvotientane. Representantplass nr. 1 går til det valdistriktet som har den største kvotienten. Representantplass nr. 2 går til det valdistriktet som har den nest største kvotienten, osv. Dersom to eller fleire valdistrikt har same kvotient, går representantplassen til det valdistriktet som har det høgaste fordelingsstalet.

Departementet gjekk i høyringsnotatet ut frå at det var ei forgløyming at ikkje vallova har ein regel om korleis ein skal gjere det dersom to eller fleire valdistrikt har både same kvotient og same fordelingsstal.

Departementet foreslår at lova § 11-3 blir endra slik at det går fram korleis ein skal løyse den situasjonen der to eller fleire valdistrikt både har same kvotient og same fordelingsstal. Det skal i så fall avgjerast ved loddtrekking kva for eit valdistrikt representantplassen skal gå til.

Dessutan går departementet inn for ei språkleg justering av lova § 11-3 tredje ledd, slik det går fram av høyringsnotatet.

4.6.1 Komiteens merknader

Komiteen støtter forslaget om å lovregulere framgangsmåten ved deling av stortingsmandatar på valgdistriktene dersom to eller fleire valgdistrikt skulle få same kvotient og same delingsstall og anser den foreslåtte løysing som tilfredsstillende.

4.7 Fordeling av utjamningsmandata på partia og valdistrikta ved stortingsval

Vallova § 11-6 andre ledd fastset at riksstyret skal fordele utjamningsmandata mellom partia i medhald av Grunnlova § 59. I andre ledd i paragrafen er det fastsett at dei skal fordelast på grunnlag av St. Laguës modifiserte metode:

Det samla røystetalet partia har fått på landsbasis, skal dividerast med 1,4 - 3 - 5 - 7 osv., og alle stortingsmandata blir fordelte på partia i høve til kor store kvotientane er. Det mandattalet som kjem fram for kvart enkelt parti, er summen av dei distriktsmandata og utjamningsmandata partiet skal ha.

Departementet foreslår at det blir fastsett i lova at dersom to eller fleire parti har same kvotient ved deling av utjamningsmandata, går mandatet til det partiet som har størst røystetal. Dersom dei også har same røystetal, blir deling av avgjort ved loddtrekking.

Ein foreslår å ta reglane inn i lova § 11-6 andre ledd som nytt andre og tredje punktum.

4.7.1 Komiteens merknader

Komiteen deler departementets vurdering av behovet for regler for deling av utjamningsmandatar dersom to eller fleire partier har same kvotient ved mandatfordeling.

4.8 Klage og erklæring om ugyldig val

Det følgjer av vallova § 13-2 første ledd at ved kommunestyre- og fylkestingsval kan alle som har røysterett, klage over "forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen" i den kommunen eller det fylket vedkommande er manntalsført. Departementet er klageinstans, jamfør fjerde ledd. Det går ikkje fram av regelen kva som skal til for at departementet skal erklære valet for ugyldig. Etter vallova § 13-4 andre og tredje ledd skal fylkestinget eller kommunestyret i samband med kontrollen av valet erklære valet for ugyldig dersom det er gjort feil som ein meiner kan ha hatt innverknad på deling av mandata mellom listene, og som det ikkje er mogleg å rette opp. Ein må gå ut frå at eit tilsvarande vilkår gjeld i høve til den kompetansen departementet har til å erklære valet for ugyldig i samband med klagebehandlinga.

Departementet foreslår derfor at § 13-2 (4) blir endra slik at regelen får ei ny setning om at valet skal kjennast ugyldig dersom det er gjort feil som ein meiner kan ha hatt innverknad på deling av mandata mellom listene, og som det ikkje er mogleg å rette. Ei slik formulering svarer til andre og tredje ledd i vallova § 13-4 som regulerer kva som krevst for at eit fylkesting eller eit kommunestyre skal erklære eit val for ugyldig.

4.8.1 *Komiteens merknader*

Komiteen er enig med departementet i at det er behov for å lovregulere vilkårene for når valg til fylkesting eller kommunestyre skal erklæres ugyldig, og støtter forslaget til ny § 13-2 fjerde ledd.

4.9 Klageinstans ved stortingsval

Stortinget gjorde 23. november 2004 vedtak i samsvar med tilrådinga frå kontroll- og konstitu-sjonskomiteen i Innst. S. nr. 33 (2004-2005):

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i valgloven, blant annet basert på at Riksvalgstyret er klageorgan samt foreta en vurdering av eventuelle økte ressursbehov."

Det går fram av vallova § 4-4 at Kongen i det året det blir halde stortingsval, skal setje ned eit riksvalstyre. Oppgåva til riksvalstyret er å fordele utjamningsmandat, jamfør første ledd. Det går fram av andre ledd at Riksvalstyret skal ha minst fem medlemmer med varamedlemmer. Ved tidlegare val har Riksvalstyret vore samansett av éin representant for kvart av partia som er representerte på Stortinget.

Komiteen seier ikkje noko om korleis ein tenkjer seg at sekretariatsfunksjonen for Riksvalstyret bør organiserast. Departementet vil derfor føreslå at departementet - på same måten som departementet førebur saker om fordeling av utjamningsmandat for Riksvalstyret - også førebur klagesakene for Riksvalstyret. Ei slik ordning vil vere ei vidareføring av systemet vi har i dag med at departementet førebur klagesakene for Stortinget.

Fordelen med at departementet legg til rette klagebehandlina, er at departementet er operativt heile valåret og sit inne med den nødvendige valespertisen på lovsida. Departementet kan dermed sørge for ei rask og sikker saksbehandling, også i sommarferiemånadene, slik at ei klage blir avgjort så raskt som råd, og slik at avgjerda til Riksvalstyret kan leggjast til grunn av dei lokale valansvarlege. Omsynet til rask saksbehandling i desse klagesakene er svært viktig for å førebyggje tvil om at stortingsvalet er gyldig.

Vallova § 13-1 gjeld klage ved stortingsval. Fjerde ledd i paragrafen må endrast slik at det går fram at Stortinget berre skal vere klageinstans for klager som gjeld røysterett og retten til å røyste. Når det gjeld dei andre klagene, skal Riksvalstyret vere klageinstans.

Riksvalstyret skal sende vedtaka sine i klagesakene til Stortinget.

Slik departementet ser det, vil ikkje det auka ressursbehovet i Riksvalstyret og departementet vere så stort at dette ikkje kan dekkjast innanfor den gjeldande budsjetttramma for kapittel 502 Valutgifter, post 1.

4.9.1 *Komiteens merknader*

Komiteen viser til Stortingets vedtak i Innst. S. nr. 33 (2004-2005) hvor Regjeringen ble bedt om å fremme forslag i valgloven, blant annet basert på at Riksvalgstyret skulle være klageorgan. Komiteen konstaterer at vedtaket er fulgt opp ved utformingen av ny § 13-1 fjerde ledd og støtter forslaget til formulering.

4.10 Stryking av kandidatar ved stortingsval

Det følger av vallova § 7-2 første ledd at veljarane ved stortingsval kan stryke kandidatnamn. Dette gjer ein ved å setje ein strek over namnet. Lova opnar ikkje for å stryke kandidatar på andre måtar.

Ein del kommunar og fylkeskommunar bruker optiske lesarar ved opteljinga. Departementet er gjort merksam på at lovregelen slik han er forma, kan gjere slik opteljing av røystesetlane vanskeleg. Det er fordi ikkje alle typar optiske lesarar greier å registrere overstryking av namn. Men dei klarer å registrere strykingar som er gjorde med eit merke i ein eigen rubrikk for strykingar ved sida av namnet.

På bakgrunn av dette fremmar departementet forslag til endring i § 7-2 første ledd som inneber at stryking av kandidatnamn skal skje ved at veljaren set eit merke utanfor namna på kandidatane. Lovteknisk skjer dette ved at ein tek inn i lova ein regel om at veljaren kan stryke kandidatnamn ved å gå fram slik det er forklart på røystesetelen, jamfør tilsvarande i vallova frå 1985 § 44 nr. 4. Departementet vil i forskrift fastsetje nærmare krav til utforming av ei rettleiing som skal trykkjast på røystesetlane, for å få gjennomført ei slik ordning på ein formålstenleg måte.

4.10.1 *Komiteens merknader*

Komiteen konstaterer at forslaget innebærer at man bare skal kunne stryke kandidater på listene ved å følge prosedyren som angis på stemmeseddelen. Komiteen har merket seg at prosedyren vil bli regulert i forskrift og slutter seg til forslaget.

5. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven)

I

Lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) blir endra slik:

§ 5-2 andre ledd skal lyde:

(2) Sammen med søknaden skal partiet legge ved følgende dokumentasjon:

- a) stiftelsesprotokoll for partiet,
- b) opplysning om hvem som er valgt til medlemmer i partiets *utøvende organ*, og som har fullmakt til å representere partiet sentralt i saker etter denne loven,
- c) vedtekt som fastsetter hvilket organ i partiet som velger partiets *utøvende organ*, og
- d) erklæring fra minst 5 000 personer med stemmerett ved stortingsvalg, om at de ønsker partinavnet registrert. Den som avgir erklæring, må ha nådd stemmerettsalderen innen utløpet av det kalenderår søknaden fremsettes. Settes søknaden frem mindre enn ett år før et valg, er det tilstrekkelig at stemmerettsalderen er nådd innen utløpet av valgåret. Av erklæringen skal fremgå navnet, fødselsdatoen og adressen til den som har avgitt den. Erklæringen skal være egenhendig underskrevet og datert av den som har avgitt den. Ingen erklæring skal være mer enn ett år eldre enn søknaden.

§ 5-5 andre ledd skal lyde:

(2) Partiene skal innen 2. januar i valgåret sende inn oppdaterte opplysninger eller bekreftelse på de opplysninger som er registrert i *Partiregisteret*, om hvem som er medlemmer i partiets *utøvende organ* med virkning for valget. Registreringsmyndigheten skal i god tid innen fristen informere partiene om de opplysninger som er registrert i *Partiregisteret*.

§ 7-2 første ledd tredje punktum skal lyde:

Velgeren kan også stryke kandidatnavn ved å gå frem som angitt på stemmeseddelen.

§ 7-2 tredje ledd femte punktum skal lyde:

Når velgeren gir personstemme til *valgbare* kandidater på andre lister, overføres et tilsvarende antall

listestemmer til den eller de listene disse kandidatene står oppført på.

§ 8-4 første ledd skal lyde:

(1) Stemmegivningen skal foregå i enerom og usett. Stemmeseddelen skal legges i en egen stemmeseddelkonvolutt. Velger som har behov for det, kan selv be stemmemottaker om å få hjelp ved stemmegivningen. *Velger med alvorlig psykisk eller fysisk funksjonshemming kan selv peke ut en ekstra hjelper* blant de personer som er til stede. Stemmemottaker skal gjøre hjelperen oppmerksom på at vedkommende har taushetsplikt.

§ 9-5 femte ledd blir oppheva.

§ 9-5 sjette ledd blir nytt femte ledd og skal lyde:

(5) Velger som har behov for det, kan selv be stemmestyret om å få nødvendig hjelp ved stemmegivningen. *Velger med alvorlig psykisk eller fysisk funksjonshemming kan selv peke ut en ekstra hjelper* blant de personer som er til stede i valglokalet. Stemmestyret skal gjøre hjelperen oppmerksom på at vedkommende har taushetsplikt.

§ 9-7 skal lyde:

Stemmelokalet stenges på det tidspunkt som er fastsatt. *Velgere som da har møtt frem ved valglokalet, skal få avgi stemme.*

§ 11-3 tredje ledd skal lyde:

(3) Hvert valgdistrikts fordelingstall divideres med 1 - 3 - 5 - 7 osv. De kvotienter som fremkommer, nummereres fortløpende. Representantplassene fordeles på *valgdistriktene* på grunnlag av de fremkomne kvotientene. Representantplass nr. 1 tilfaller det *valgdistriktet* som har den største kvotienten. Representantplass nr. 2 tilfaller det *valgdistriktet* som har den nest største kvotienten, osv. Dersom to eller flere *valgdistrikter* har samme kvotient, tilfaller representantplassen det *valgdistriktet* som har det høyeste fordelingstallet. *Har de samme fordelingstall, avgjøres det ved loddtrekning hvilket valgdistrikt representantplassen skal tilfalle.*

§ 11-6 andre ledd skal lyde:

(2) Riksvalgstyret fordeler utjevningsmandatene mellom partiene i henhold til Grunnloven § 59. *Der som flere partier har samme kvotient, tilfaller mandatet det partiet som har det største stemmetallet. Har de samme stemmetall, avgjøres det ved loddtrekning hvilket parti mandatet skal tilfalle.*

§ 13-1 fjerde ledd skal lyde:

(4) Stortinget er klageinstans for klager som gjelder stemmerett og retten til å avgi stemme. Riksvalgstyret skal avgi uttalelse til Stortinget om klagesakene. Riksvalgstyret er klageinstans for øvrige klager. Riksvalgstyret skal oversende sine vedtak i klagesakene til Stortinget.

§ 13-2 fjerde ledd skal lyde:

(4) Departementet er klageinstans. Departementet skal kjenne fylkestingsvalget i en kommune eller i

hele fylket eller kommunestyrevalget i en kommune ugyldig dersom det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på fordelingen av mandatene mellom listene og som det ikke er mulig å rette. Departementets vedtak i klagesaker etter denne paragraf er endelige og kan ikke bringes inn for domstolene.

II

Lova tek til å gjelde straks.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 1. mars 2005

Ågot Valle
leder

Kjell Engebretsen
ordfører